

Załącznik
do uchwały Nr XIX/166/08
Rady Miasta Międzyrzec Podlaski

z dnia 31 stycznia 2008 r.

**SYSTEM
PROFILAKTYKI I OPIEKI
NAD DZIECKIEM I RODZINĄ
MIASTA MIĘDZYRZEC PODLASKI
NA LATA 2008 – 2015**

*„Bez względu na to, jak bardzo zgrzany jest niedopalek,
wyjęty z ognia, szybko gaśnie.
Bez względu na to, jak bardzo mądry może być człowiek,
będąc daleko od swoich bliskich,
nigdy nie zdoła zachować swojego ciepła
i płomienia swojej miłości.”*

Paulo Coelho

SPIS TREŚCI

Wstęp	3
Podstawa prawna	3
Dokumenty strategiczne	4
1. Krótka charakterystyka sytuacji rodzin w Polsce	4
2. Cele programu	6
3. Sposób osiągnięcia założonych celów	7
1. Podjęcie działań mających na celu poprawę sytuacji rodzin zagrożonych zjawiskami patologicznymi poprzez rozwój profilaktyki	7
2. Zapobieganie kierowaniu dzieci pozbawionych częściowo lub całkowicie opieki rodziców do placówek opiekuńczo-wychowawczych poprzez wsparcie w ramach działalności placówek opiekuńczo-wychowawczych wsparcia dziennego	9
3. Wsparcie w usamodzielnianiu się wychowanków placówek opiekuńczo – wychowawczych i rodzin zastępczych	10
4. Zakładane rezultaty	11

WSTĘP

Podstawą opracowania Systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną Miasta Międzyrzec Podlaski na lata 2008-2015 jest art. 17. ust. 1 pkt 13 ustawy o pomocy społecznej (Dz. U. Nr 64, poz. 593 z późn. zm.)

Zgodnie z zapisami ustawy o pomocy społecznej na samorzady gminne nałożono obowiązek wykonywania zadań związanych z tworzeniem gminnego systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną. Aby system opieki nad dzieckiem i rodziną przyniósł pożądane efekty i był zgodny z założonymi kierunkami należy podjąć następujące działania:

- 1) zrobić wszystko aby dziecko pozostało w rodzinie własnej;
- 2) zapobiegać patologiom społecznym;
- 3) tworzyć rodzinne formy opieki zastępczej, tak aby tylko w ostateczności kierować dzieci do placówek opiekuńczo-wychowawczych;
- 4) wspierać wychowanków rodzin zastępczych i placówek opiekuńczo-wychowawczych w usamodzielnianiu.

PODSTAWA PRAWNA

- Ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (Dz. U. Nr 64, poz. 593 z późn. zm.)
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. Nr 180, poz. 1493)
- Ustawa z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (Dz. U. 142, poz. 1591 z późn. zm.)

DOKUMENTY STRATEGICZNE

- Strategia integracji i polityki społecznej na lata 2004-2015 miasta Międzyrzec Podlaski

Cel strategiczny: Kształtowanie polityki społecznej mającej na uwadze rozwiązywanie problemów społecznych w celu integracji.

Cel operacyjny : Podejmowanie działań profilaktycznych i naprawczych w celu eliminacji zaburzeń funkcjonowania rodziny.

Cel operacyjny : Tworzenie programów profilaktycznych i socjoterapeutycznych w dziedzinie zdrowego stylu życia, przeciw przemocy oraz patologiom społecznym.

- System Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na terenie miasta Międzyrzec Podlaski
- Miejski Program Przeciwdziałania Narkomanii na terenie miasta Międzyrzec Podlaski
- Miejski Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych Miasta Międzyrzec Podlaski

1. KRÓTKA CHARAKTERYSTYKA SYTUACJI RODZIN W POLSCE

Dokonujące się w Polsce zmiany, oprócz pozytywnych skutków, powodują pogłębienie wielu negatywnych zjawisk, takich jak bezrobocie, spadek dochodów ludności, brak poczucia stabilizacji życiowej i zawodowej, brak poczucia bezpieczeństwa socjalnego, poczucie osamotnienia. Wymienione zjawiska są przyczyną zagrożeń dla prawidłowego funkcjonowania rodziny. Czynniki te spowodowały zepchnięcie całej rzeszy osób i rodzin do systemu pomocy społecznej. Wiodącym problemem powodującym obniżenie poziomu życia rodzin jest bezrobocie. Długotrwałe bezrobocie oznacza dla rodziny nie tylko drastyczne obniżenie dochodów, ale pociąga za sobą cały szereg dalszych problemów: poczucia krzywdy, frustracji a także izolacji społecznej, pogorszenie stanu zdrowia, a także wzrost zjawisk społecznie niepożądanych i zachowań patologicznych.

Duża skala bezrobocia powoduje ubożenie znacznej części rodzin, spadek poziomu życia, narastającą agresję w życiu rodzinnym i społecznym oraz szereg patologii społecznych takich jak alkoholizm, narkomania, zażywanie środków psychoaktywnych i inne.

Zjawiska te często prowadzą do rozpadu rodziny a tym samym wzrostu liczby rodzin niepełnych, sierot społecznych czy pogłębiają bezradność rodzin w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz prowadzą do sytuacji przemocy w rodzinie. Rodziny te znajdują się w kręgu zainteresowania pomocy społecznej, otrzymując wsparcie w ośrodkach pomocy społecznej, ale ze względu na ograniczenia ustawowe liczba rodzin wymagających wsparcia jest znacznie większa, bowiem zgodnie z obowiązującymi przepisami nie kwalifikują się one do świadczeń z pomocy społecznej.

Negatywne zjawiska wynikające z trudności na rynku pracy, braku stabilizacji warunków życia i ich drastycznego pogarszania się, poświęcania mniejszej ilości czasu dla rodziny z powodu konieczności ciągłego poszukiwania źródeł zarobkowania powodują wielkie zagrożenie dla rodzin i są źródłem wielu kryzysów. Dochodzi do tego redukcja szkolnych zajęć pozalekcyjnych, co skutkuje koniecznością organizowania opieki poza domem rodzinnym lub pozostawianiem bez nadzoru i opieki dzieci i młodzieży.

Z kolei brak efektywnego zorganizowania czasu wolnego jest jednym z powodów, które popychają dziecko w tzw. złe towarzystwo oraz do udziału w nieakceptowanych przez społeczeństwo formach życia.

Pozostawienie rodzin bez fachowego wsparcia i różnorodnej pomocy specjalistycznej spowoduje wzrost zjawiska dalszej degradacji rodzin i skutkować będzie różnorodnymi konsekwencjami, którymi najbardziej zagrożone będą dzieci.

Dążąc do zapewnienia skutecznego rozwiązywania problemów rodzin i ich kryzysów koniecznym jest opracowanie i realizacja lokalnych programów budowania systemu opieki nad dzieckiem i rodziną, które uwzględniać będą podstawowe zasady:

- wcześnie i bliżej dziecka – zanim narosną problemy rodziny przy wsparciu specjalistów i pomocy w ramach placówek opiekuńczo-wychowawczych wsparcia dziennego;
- krócej – żeby nie zwalniać z odpowiedzialności rodziców za dziecko;
- skuteczniej – jeśli poza rodziną, to w formach zbliżonych do rodzinnych;
- godniej – jeśli w formach opieki całodobowej, to w warunkach optymalnych zapewniających prawidłowy rozwój dziecka;
- efektywniej – dając szansę na powrót do rodziny lub na samodzielność i godne życie;
- bardziej ekonomicznie – poprzestając na formie adekwatnej do potrzeb, bez niepotrzebnego stosowania form opieki całodobowej.

2. CELE PROGRAMU

Celem ogólnym programu jest budowanie lokalnego systemu opieki nad dzieckiem i rodziną. Program obejmuje działania zmierzające do realizacji jego celów poprzez:

- podjęcie działań mających na celu poprawę sytuacji rodzin zagrożonych zjawiskami patologicznymi poprzez rozwój profilaktyki prowadzonej przez specjalistów takich jak: psycholog, pedagog, pracownik socjalny, terapeuta uzależnień;
- zapobieganie kierowaniu dzieci pozbawionych częściowo lub całkowicie opieki rodziców do placówek opiekuńczo – wychowawczych poprzez wsparcie w ramach działalności placówek opiekuńczo – wychowawczych wsparcia dziennego:
  - opiekuńczej, prowadzonej w formie kółka zainteresowań, świetlicy, ogniska wychowawczego, które pomagają dzieciom w pokonywaniu trudności szkolnych i organizowaniu czasu wolnego;

- specjalistycznej, w której jest realizowany program psychokorekcyjny lub psychoprofilaktyczny, w tym terapia pedagogiczna, psychologiczna, rehabilitacja, resocjalizacja;

W działaniach wychowawczych organizowanych w placówce opiekuńczo – wychowawczej wsparcia dziennego czynnie będą uczestniczyć rodzice lub opiekunowie dziecka;

- wsparcie niespokrewnionych z dzieckiem zawodowych rodzin zastępczych przede wszystkim specjalistyczne w formie terapii psychologicznej, pedagogicznej, terapeutycznej, a także pracy socjalnej:
  - wsparcie specjalistyczne placówek opiekuńczo – wychowawczych w prawidłowym przebiegu procesu wychowawczego dzieci w nich umieszczonych poprzez świadczenie pomocy specjalistycznej (psycholog, pedagog, terapeuta uzależnień, pracownik socjalny);
  - wsparcie wychowanków placówek opiekuńczo – wychowawczych i rodzin zastępczych w procesie usamodzielniania.

3. SPOSÓB OSIĄGANIA ZAŁOŻONYCH CELÓW

1. Podjęcie działań mających na celu poprawę sytuacji rodzin zagrożonych zjawiskami patologicznymi poprzez rozwój profilaktyki

W ramach realizacji powyższego zadania należy:

- zbierać informacje dotyczące funkcjonowania rodzin na terenie miasta rozpoznanie - systematyczna diagnoza warunków życia rodzin w zakresie potrzeb i oczekiwań wynikających z określonej sytuacji, ze szczególnym uwzględnieniem rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym,
- budowanie bezpieczeństwa socjalnego rodzin w tym przede wszystkim rodzin o bardzo trudnej sytuacji ekonomicznej. Bezpieczeństwo socjalne dotyczy przede wszystkim rodzin z problemem ubóstwa , niepełnosprawności,

długotrwałej choroby, bezrobocia i polega na umożliwieniu korzystania bezpłatnie z oświaty, leczenia i pomocy materialnej. Obejmuje ono formy wsparcia pieniężnego i rzeczowego mającego na celu zagwarantowanie podstawowych potrzeb wszystkim rodzinom i osobom wymagającym wsparcia. W tym zakresie znajduje się również ochrona przed skutkami ryzyka socjalnego takimi jak: niezdolność do pracy ze względów zdrowotnych, utraty pracy, starości itp. Realizacja zabezpieczenia socjalnego wymaga sprawnego funkcjonowania instytucji ochrony zdrowia, pomocy społecznej, ubezpieczenia społecznego, placówek oświatowych i innych specjalistów zajmujących się problemami społecznymi;

- propagować informacje na temat instytucji zajmujących się pomocą rodzinie – kampania informacyjna;
- wspierać rodziców w procesie wychowawczym – terapia rodzinna w tym wsparcie psychologiczne, pedagogiczne i szeroko rozumiana praca socjalna. Pedagogizacja rodziców w zakresie problemów opiekuńczo-wychowawczych, profilaktyki uzależnień, ale również reprezentowanie rodziny w instytucjach pomocowych (praca socjalna), kierowanie do specjalistów w sytuacjach zagrożenia i kryzysu;
- wyposażać rodziców w podstawową wiedzę w zakresie konstruktywnego rozwiązywania sytuacji konfliktowych – uświadomienie źródła konfliktu oraz wsparcie w procesie jego pozytywnego rozwiązania pod kierunkiem specjalistów: pracownik socjalny, psycholog, specjalista do spraw profilaktyki;
- wspierać funkcjonowanie rodzin poprzez umieszczanie dzieci w różnych formach opieki takich jak: świetlice, kluby środowiskowe;
- integrować specjalistów i pracowników instytucji zajmujących się pomocą rodzinie – stworzenie punktu poradnictwa specjalistycznego;
- uczestniczyć w spotkaniach edukacyjnych i integracyjnych dla pracowników służb społecznych, wyposażających w umiejętności diagnozy potrzeb środowiska lokalnego i budowaniu spójnego systemu działań naprawczych;
- organizować grupy wsparcia dla rodzin;

- kierować na konsultacje specjalistyczne rodziny przeżywające sytuacje kryzysowe;
- inicjować umieszczanie dzieci w placówkach opiekuńczo – wychowawczych wsparcia dziennego;
- inicjować powstawanie grup socjoterapeutycznych dla dzieci z zaburzeniami zachowania – przy zaangażowaniu specjalistycznej kadry Specjalnego Ośrodka Szkolno – Wychowawczego, Poradni Psychologiczno – Pedagogicznej, pedagogów szkolnych, pracowników socjalnych, specjalistów do spraw profilaktyki uzależnień, lekarzy; w szkołach ogólniedostępnych tworzenie klas terapeutycznych ze specjalnym programem psychologiczno – pedagogicznym;
- podejmować rozmowy mediacyjne w sytuacjach wczesnego kryzysu;
- stworzyć punkt informacyjny dotyczący miejsc pomocy specjalistycznej (zespół interwencyjny w składzie: terapeuta, psychiatra, prawnik, pracownik socjalny, pedagog szkolny, dzielnicowy).

2. Zapobieganie kierowaniu dzieci pozbawionych częściowo lub całkowicie opieki rodziców do placówek opiekuńczo – wychowawczych poprzez wsparcie w ramach działalności placówek opiekuńczo – wychowawczych wsparcia dziennego.

Działając na podstawie ustawy o pomocy społecznej oraz biorąc pod uwagę potrzeby występujące na terenie miasta w ramach tej działalności dzieci tam uczęszczające będą miały możliwość skorzystania z zajęć opiekuńczo – wychowawczych czy też zajęć rozwijających. Rodzice dzieci natomiast będą mogli otrzymać profesjonalne wsparcie w celu poprawy ich sytuacji domowej.

Działalność placówki będzie skierowana do dzieci o szczególnych potrzebach poprzez realizację specjalnych programów socjoterapeutycznych, psycho-profilaktycznych czy też wsparcia dzieci zagrożonych niedostosowaniem społecznym. Rodzina mająca trudności w wypełnianiu swoich zadań oraz dziecko

zostaną objęte pomocą w szczególności w formie: poradnictwa rodzinnego, terapii rodzinnej rozumianej jako działania psychologiczne, pedagogiczne i socjologiczne, mające na celu przywrócenie rodzinie zdolności do wypełniania jej zadań oraz pracy socjalnej.

W ramach tego działania uruchomiona zostanie interwencja kryzysowa jako zespół działań podejmowanych na rzecz osób i rodzin, w tym dotkniętych przemocą, w celu zapobiegania lub pogłębiania się występujących dysfunkcji.

3. Wsparcie w usamodzielnianiu się wychowanków placówek opiekuńczo – wychowawczych i rodzin zastępczych

Pełnoletni wychowankowie, zwłaszcza opuszczający placówki, często nie mają dokąd iść, nie mają swojego mieszkania i trudno jest im odnaleźć się w nowej, nieplacówkowej rzeczywistości. Osoby te wymagają szczególnego rodzaju wsparcia, aby nabyć odpowiednie umiejętności i zdobyć wiedzę służącą wejściu w samodzielne życie.

Odnosi się to zatem do:

- zdobycia umiejętności racjonalnego gospodarowania pieniędzmi,
- pozyskania umiejętności wykorzystywania czasu wolnego,
- motywowania do nauki,
- pomoc w integracji ze środowiskiem,
- kształtowania odpowiedzialności za swoje decyzje,
- uczenia zachowań asertywnych,
- zdobycia umiejętności poszukiwania zatrudnienia.

4. ZAKŁADANE REZULTATY

- *Zahamowanie wzrostu liczby dzieci kierowanych do różnych form opieki poza rodziną.*
- *Wsparcie dzieci o szczególnych potrzebach, pozbawionych opieki rodziców naturalnych*
- *Zapobieganie wykluczeniu społecznemu pełnoletnich wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych i rodzin zastępczych.*